

Poliittisen ja henkilökohtaisen suhde muuttuvassa maailmassa

Henkilökohtainen on poliittista. Tämä ajatus on tullut tutuksi ja tunnetaan feministisenä sloganina, jonka alkuperä jäljitetään usein Carol Hanischin vuonna 1969 julkaistun esseeseen otsikkoon. Hanisch (2006) itse tosin on todennut, että otsikointi ei ollut hänen omaa käsi-alaansa vaan lehden toimittajien Shulie Firestonen, Anne Koedtin sekä Kathie Sarachildin keksintö. Iskulause on alkanut elää omaa elämäänsä saaden eri muotoja ja mukaelmia. Yksi näistä on kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa tunnettu Cynthia Enloen (2014) muotoilu ”henkilökohtainen on kansainvälistä”.

Haluamme pääkirjoituksessamme pohtia henkilökohtaisen politisoitumista, sillä politisoimista ja politikointia ilmiöinä sekä havainnoida niiden seurauksia yhteiskunnallisesti. Koska aihe on kiistanalainen ja vahvoja näkemyksiä herättävä, korostettakoon, ettemme ota kantaa siihen, mitä näistä kysymyksistä pitäisi ajatella ja miten niitä pitäisi lähestyä. Keskustelu liikkuu siis ilmiötasolla.

Alkujaan henkilökohtainen on poliittista -ajatuksen keskeinen tavoite oli emansipatorinen. Iskulause lähti liikkeelle siitä ajatuksesta, että jako julkisen ja yksityisen välillä on keinotekoinen ja mahdollistaa naisten rakenteellisen alistamisen ja sorron. Myöhemmässä käytössä lause on alkanut saada toisenlaisia tulkintoja ja sitä on käytetty vähemmistöjen oikeuksien ajamiseen ja rakenteellisen väkivallan sekä syrjinnän esilletuomiseen.

Toisaalta lausetta on myös alettu tulkita tavoilla, joiden yhteensopivuutta alkuperäisen ajatuksen kanssa voi kyseenalaistaa tai ainakin pohtia kriittisesti. Näissä myöhemmissä käytöissä lauseen merkityssisältö kääntyy usein näennäisen helposti muotoon: poliittinen on henkilökohtaista. Tämä pieni muutos ei ole ongelmaton, sillä se mahdollistaa henkilökohtaisen elämän politisoimisen läpeensä. Näin arjen valinnoista, teoista, tekemättä jättämisestä ja sanomisesta tulee lähes automaattisesti poliittisia kannanottoja ja sellaisina mahdollisesti kiistanalaisia tekoja. Yhtäältä tämä voi innostaa ihmisiä toimimaan ja tukea heidän osallisuuttaan poliittisina toimijoina. Toisaalta se antaa tilaa identiteettipolitiikalle, jossa asioiden politisoitumista hyödynnetään henkilökohtaisella politikointiin.

Ilmiöinä politisointi ja politikointi leimaavat nykyistä poliittista keskustelua ja muuttavat myös sitä tapaa, jolla politiikkaa tehdään ja jolla siitä puhutaan. Tämä on kuluvana keväänä näkynyt paitsi kotimaisessa vaalikeskustelussa ja hallitusneuvottelujen viestinnässä, myös kansainvälisillä areenoilla, joilla poliittiset kysymykset henkilöityvät vahvasti ja niistä tehdään kysymyksiä ’meistä’ ja ’muista’. Pahimmillaan identiteetteihin liittyvät kysymykset lavastetaan voimakkaan vastakkainasettelullisiksi, jolloin syntyy vaikutelma, että jonkun toisen oikeudet ovat automaattisesti itselle vahingollisia tai johtavat yhteiskunnan sellaiseen muutokseen, joka on omalta kannalta haitallista.

Kun jokin asia politisoituu, se aletaan nähdä ja sitä aletaan myös kohdella kiistanalaisena ja jännitteisenä (Mazzuca & Santarelli 2022). Politisoituminen itsessään ei ole hyvä tai huono asia: parhaassa tapauksessa se avaa tien muutokselle ja kohti tulevaisuutta, jossa erilaiset äänet on otettu huomioon ja niitä on kuultu. Sen sijaan politisoituneessa ilmapiirissä

henkilökohtaisella politikointi, eli se että asioista tehdään kysymyksiä identiteeteistä tai laajat yhteiskunnalliset ja poliittiset kehityskulut pelkistetään kysymyksiksi henkilökohtaisista mielipiteistä tai valinnoista johtaa helposti polarisoitumiseen.

Henkilökohtainen on edelleen poliittista. Mutta poliittinen ei aina yksiselitteisesti ole henkilökohtaisesta elämästä juonnettavissa. Henkilökohtainen ei siten ole yhtä kuin, sama kuin, poliittinen – käsitteet eivät tyhjenny toisiinsa. Tätä eroa on itse kunkin hyvä tehdä omassa ajattelussaan ja myös, kun seuraa päivänpoliittista tai kansainvälispoliittista keskustelua.

Yhtäältä itsevaltaisissa maissa ja toisaalta sotatilassa olevissa maissa politiikan henkilöityminen on ymmärrettävää, joskaan vain harvoin demokraattisia prosesseja edistävää. Joidenkin tutkijoiden mukaan meidän tulisi kuitenkin olla erityisen huolissamme yhä enenevässä määrin tapahtuvasta politiikan henkilöitymisestä myös demokraattisissa valtioissa. Tutkijoiden mukaan henkilöitynyt politiikka johtaa yhteiskuntien yhä syvenevään polarisaatioon ja toimii siksi demokratiaa vastaan (Kendall-Taylor ym. 2021). Poliitiikan asioista ja teemoista keskustelun sijasta painopiste valuu helposti henkilöihin. Asioiden kannattamisen tai niistä keskustelun sijasta puhutaan siitä, kuka mitäkin asiaa edistää ja voidaanko kyseisen henkilön taakse asettua.

Poliitiikan tekemisen ja politiikasta puhumisen tavat elävät. Tällä hetkellä niin maailmanpolitiikassa, kansainvälisissä suhteissa kuin esimerkiksi Suomen ulkopoliitikassa eletään murosiaikaa. Omalla tavallaan kaikki *Kosmopoliksen* tässä numerossa julkaistavat tekstit peilaavat ja yrittävät hahmottaa erilaisia muutoksia suurvaltasuhteissa ja -politiikassa, Suomen ulkopoliitikassa sekä Ukrainan sodan heijastevaikutuksia niin kutsutussa globaalissa Etelässä. Henkilökohtaiseen keskittymisen sijasta tekstit tarkastelevat muutoksia historiallisen kehityksen, instituutioiden ja toimintakulttuurien näkökulmista.

Numeron avaa Ville Sinkkosen, Veera Laineen ja Matti Purasen artikkeli ”Kohti kilpailevien järjestysten tragediaa? Yhdysvaltojen, Kiinan ja Venäjän visiot maailmasta kiihtyvän suurvaltakilpailun aikakaudella”. Artikkelitarkastelee sitä, miten muutokset maailman valtasuhteissa ja kansainvälisen järjestelmän kriisiytyminen ovat heijastuneet suurvaltojen välisiin suhteisiin ja huonontaneet niitä. Kirjoittajat katsovat Ukrainan sodan olevan järjestelmän valtatasapainon liikkeen viimeisin ilmentymä sekä osoitus nykyisen kansainvälisen järjestyksen vuosien pituisesta kriisiytymisestä ja suurvaltasuhteiden tulehtumisesta. Artikkelitarkastelee lisää ymmärrystä Kiinan, Yhdysvaltain ja Venäjän visioista maailmasta sekä valtioiden itselleen hahmottelemasta asemasta nykyisessä ja tulevassa kansainvälisessä järjestelmässä. Visioiden osalta kirjoittajat omaksuvat historiallisen perspektiivin ja tarkastelevat paitsi nykyhetkeä, myös sitä, miten maiden visiot kansainvälisestä järjestyksestä ovat muuttuneet viime vuosikymmeninä. Lopputulemana kirjoittajat päätyvät toteamaan, että perusta sellaiselle pitkäjänteiselle ja laajalle yhteistyölle, jota eksistentiaalisten globaalien haasteiden ratkaiseminen vaatisi, ei tule kilpailevien maailmanjärjestysten kaudella olemaan otollinen. Lopulta uudesta järjestyksestä kärsii koko kansainvälinen yhteisö.

Peppi Heinikaisen katsausartikkeli ”Kiinan, Venäjän ja Yhdysvaltain välinen suurvaltakamppailu – Keskustelut YK:n turvallisuusneuvostossa Syrian sisällissodasta vuosina 2011, 2016 ja 2021” jatkaa suurvaltapolitiikan tarkastelua. Teksti analysoi retoriikan näkökulmasta suurvaltain muuttuvaa suhtautumista toisiinsa turvallisuusneuvoston työskentelyssä. Tarkas-

telun kohteena on, näkykö Yhdysvaltain, Venäjän ja Kiinan välinen suurvaltakilpailu retorikan tasolla niiden kokoontuessa keskustelemaan ja päättämään asioista turvallisuusneuvoston pysyvinä jäsenmaina. Näin Heinikaisen artikkeli osallistuu keskusteluun turvallisuusneuvoston toimintakyvykkyydestä maailmanpoliittisesti jännittyneessä ja vastakkainasettelullisessa tilanteessa. Päätöslauselmaehdotuksia ja niistä käytyä keskustelua analysoituaan Heinikainen toteaa, että ”avoimen vihamielisyyden lisäksi maat keskustelivat myös neutraalisti ja jopa positiivisesti, joten liennetystä oli nähtävissä erityisesti yksimielisissä äänestyksissä”. Laineen, Purasen ja Sinkkosen artikkeli sekä Heinikaisen teksti tarjoavat vaihtoehtoiset perspektiivit suurvaltakilpailun tematiikkaan ja siihen, miten se vaikuttaa valtioiden kykyyn tehdä yhteistyötä heijastuen välitöntä ympäristöään laajemmalle.

Keskustelua-osion avaa Zahra Edalatin, Violeta Gutiérrez-Zamoran, Bonn Juegon, Gutu Wayessan sekä Tiina Seppälän kirjoitus, joka pohjautuu Kehitystutkimuksen päivillä järjestettyyn paneelikeskusteluun. ”Ukrainan sodan vaikutukset, konfliktit ja kehitys globaalissa Etelässä” -teksti avaa syvällisesti sotien ja konfliktien yhteyttä kehitykseen. Teksti on dialogimuotoinen keskustelu kirjoittajien välillä avaten näin moniulotteisia tulokulmia sodan, rauhan, kolonialismin ja turvallisuuden kysymyksiin globaalista näkökulmasta. Teksti on painava puheenvuoro epistemologisista, maantieteellisistä ja päivänpoliittisista etäisyyksistä ja läheisyyksistä sekä niiden vaikutuksesta omaan ajatteluun. Dialogin myötä käy selväksi, miten Ukrainan sota tekee epäoikeudenmukaisuuden ja eriarvoisuuden näkyväksi paikallisesti, temaattisesti ja globaalisti paljastaen tiheät ja tiiviit yhteydet asioiden välillä.

Keskustelua-osion toisessa tekstissä ”Suomen ulkopolitiittinen muutos moniulotteisen ulkopoliittikan viitekehysten valossa” Vilho Harle pohtii, mitä vakiintunut puhe Suomen ulkopoliittikan linjoista on pitänyt sisällään ja millaisessa muutoksessa ulkopoliittikka mahdollisesti nyt on. Harlen kirjoitus soveltaa hänen kehittämänsä moniulotteisen ulkopoliittikan viitekehystä, joka pohjautuu englantilaisen koulukunnan tekemään jaotteluun ”kansainvälisen järjestelmän”, ”kansainvälisen yhteisön” ja ”maailmanyhteisön” välille. Kiinnostuksen kohteena tekstissä on, miten ulkopoliittikan areenoiksi katsottavat kansainvälisen toiminnan kentät ilmentyvät Suomen ulkopoliittikassa ja mitä muutosta kullakin ulottuvuudella ja niiden keskinäisissä suhteissa tapahtuu. Harle päätyy toteamaan, että ulkopoliittikan pääpaino vaikuttaa asettuneen kansainväliseen järjestelmään, erityisesti asevaraiseen turvallisuuteen. Samalla puolueettomuuspolitiikka on korvautunut liittoutumisella. Samalla Harle korostaa, että maailma muuttuu jatkuvasti, eikä ulkopoliittikkakaan pysy paikallaan sen paremmin kuin pelkästään valtion käsissä. Asetelma painottaa moniulotteista ymmärrystä ulkopoliittikasta, sen toimijoista ja prosesseista.

Numerossa julkaistaan myös kolme kirja-arviota. Näistä ensimmäinen on Kimmo Elon arvio Vilho Harlen kirjoittamasta teoksesta *Moniulotteinen ulkopoliittikka: Jobdatus ulkopoliittikan tutkimukseen ja pohdintaan* (BoD, 2023). Harlen kirjan liikkeelle sysäävänä voimana toimii näkemys, jonka mukaan ulkopoliittikan tutkimus on jäänyt pitkälti kansainvälisen politiikan ja suhteiden tutkimuksen varjoon. Tältä pohjalta Harle lähtee kehittämään moniulotteisen ulkopoliittikan viitekehystä, jota kirjassa sovelletaan presidentti Tarja Halosen ja presidentti Sauli Niinistön puheiden analyysissä sekä Ukrainan sodan kirvoittaman maa-

ilmanyhteisön problematiikan avaamisessa. Elon mukaan teoksen kiinnostavinta antia on selkeiden eri tasoja erottavien jakolinjojen hämärtyminen ja tätä kautta avautuva uusi näkökulma ulkopoliitiikan tutkimukseen.

Teemu Rantanen arvioi Risto Heiskalan, Jari Aron, Olli Herrasen sekä Riku Viitamäen teoksen *Suomen kolmas tasavalta. Hallitsemistapa EU-aikakaudella* (Gaudeamus, 2022). Niimensä mukaisesti Heiskalan ja kollegoiden kirja tarkastelee Suomen EU-jäsenyyden implikoimaa siirtymää maailmansotien jälkeisestä toisen tasavallan ajasta kolmannen tasavallan aikaan. Kirja muun muassa pohtii, miten unionin sisäisestä hajaannuksesta juontuu perustava dilemma, jota leimaa tasapainoilu arvoista kiinni pitämisen ja toimintakyvyn säilyttämisen välillä. Rantanen arvioi kirjan olevan kokonaisuutena kiinnostava esitys suomalaisen poliittis-hallinnollisen eliitin sosiaalisesta kulttuurista Suomen kolmannen tasavallan aikana.

Heikki Patomäen teoksen *The Three Fields of Global Political Economy* (Routledge, 2022) on *Kosmopolikselle* arvioinut Mikael Wigell. Wigell toteaa Patomäen kirjan ilmestyneen aikana, jolloin suurvaltojen välinen valtakamppailu näkyy yhä selvemmin myös taloudellisten kamppailujen ja taloudellisen vallankäytön välityksellä. Kansainvälispoliittinen talous elää muutoksen aikaa, kun taloudellinen realismi, johon liittyy selkeitä nationalistisia elementtejä, tekee paluuta osaksi suurvaltojen välistä strategista vallankäyttöä. Wigell pitää Patomäen teoksen vahvuutena tapaa, jolla se luo aiempaa kompleksisemmän ja holistisemmän lähestymistavan globaalin poliittisen talouden ymmärtämiseen. Näin Wigell toteaa Patomäen teoksen luovan suhteessa valtavirtaistuvaan talousrealismiin ”käsitteellisesti ja metodologisesti innovatiivisen ja omaperäisen” jännitteen. Tämä, kuten Wigell esittää, puolestaan avaa mahdollisuuksia luoda puitteita ja polkuja kohti kestävämpää talousajattelua.

Tämän numeron myötä toivotamme kaikille *Kosmopoliksen* lukijoille mukavaa ja rauhanomaista kesää. Lomien jälkeen elokuun puolivälissä voi myös tavata ja keskustella toisten rauhasta ja rauhantyöstä kiinnostuneiden kanssa Uudessakaupungissa järjestettävässä Rauhansymposiumissa (rauhansymposium.fi). Muodollisen seminaariohjelman ohessa on mahdollisuus keskusteluihin myös rauhanliikkeen toimijoiden kanssa ja suunnitella yhdessä tulevia tapahtumia.

Tampereella ja Turussa 19.6.2023

Eeva Puumala, Leena Vastapuu & Anitta Kynsilehto

Lähteet

- Enloe, Cynthia (2014/1989): *Bananas, beaches and bases: Making feminist sense of international politics*. Oakland: University of California Press.
- Hanisch, Carol (2006/1969): The personal is political. [Http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html](http://www.carolhanisch.org/CHwritings/PIP.html), 1.6.2023.
- Kendall-Taylor, Andrea, Erika Frantz & Joseph Wright (2021): ”All politics is personalized”. *Foreign Policy*, 9.3.2021. <https://foreignpolicy.com/2021/03/09/all-politics-is-personalized/>, 7.6.2023.
- Mazzuca, Claudia & Matteo Santarelli (2022): ”Making it abstract, making it contestable: Politicization at the intersection of political and cognitive science”. *Review of Philosophy and Psychology*. DOI: 10.1007/s13164-022-00640-2.